

Promemoria

Klimat- och näringslivsdepartementet

Strandskyddet vid små sjöar och smala
vattendrag

KN2024/02252

November 2024

Promemorians huvudsakliga innehåll

I promemorian lämnas förslag om att strandskydd som huvudregel inte ska gälla vid insjöar som är en hektar eller mindre och inte heller vid sådana sträckor av ett vattendrag som är två meter eller smalare. Länsstyrelsen föreslås få möjlighet att i det enskilda fallet besluta att strandskydd ska gälla vid dessa vatten. Möjligheten att besluta om att strandskydd ska gälla begränsas till fall när ett område har särskild betydelse för något av strandskyddets syften. Strandskyddsområdet ska som mest kunna omfatta områden 100 meter från strandlinjen.

I syfte att undvika en fragmentering av strandskyddet vid vattendrag som varierar i bredd och för att säkerställa ett ändamålsenligt strandskydd, som inte är mer omfattande än vad som är motiverat i förhållande till strandskyddets syften, föreslås en ny grund för upphävande av strandskydd. Strandskyddet ska kunna upphävas för områden vid vattendragssträckor som är upp till tre meter breda under förutsättning att de gränsar till en smal sträcka av ett vattendrag där strandskydd inte gäller och att området inte är av särskild betydelse för att säkerställa något av strandskyddets syften.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2025.

Innehållsförteckning

1	Författningsförslag	4
1.1	Förslag till lag om ändring i miljöbalken	4
2	Strandskyddet vid små insjöar och vattendrag	8
2.1	Gällande rätt	8
2.1.1	Strandskyddet och dess syften	8
2.1.2	Strandskyddets innebörd.....	8
2.1.3	Upphävanden.....	8
2.1.4	Fri passage	9
2.1.5	Särskilt om strandskydd vid små insjöar och smala vattendrag	9
2.2	Utredningen om översyn av strandskyddet.....	10
3	Strandskydd vid små insjöar och smala vattendrag.....	10
3.1	Små insjöar och smala vattendrag ska inte omfattas av det generella strandskyddet.....	10
3.2	Strandskydd får införas för områden vid små insjöar och smala vattendragssträckor som har särskild betydelse för strandskyddets syften.....	13
3.3	Utökade möjligheter att upphäva strandskydd för vissa vattendragssträckor.....	14
4	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	16
5	Konsekvenser	17
5.1	Förslagen i korthet.....	17
5.2	Vilka berörs av förslagen?.....	17
5.3	Konsekvenser för staten	17
5.4	Konsekvenser för kommuner.....	18
5.5	Konsekvenser för enskilda och företag.....	18
5.6	Konsekvenser för miljön och påverkan på strandskyddets syften.....	19
6	Författningskommentar.....	20

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om miljöbalken

dels att 7 kap. 13, 14, 18 och 18 f §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 7 kap. 13 a, 13 b och 18 i §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

13 §¹

Strandskydd gäller vid havet och vid insjöar och vattendrag.

Strandskydd gäller vid havet och vid insjöar och vattendrag, *om inte annat följer av 13 a och 13 b §§.*

Strandskyddet syftar till att långsiktigt

1. trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden, och

2. bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten.

13 a §

Strandskydd gäller inte vid insjöar vars vattenyta vid normalt medelvattenstånd uppgår till en hektar eller mindre.

Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att strandskydd ska gälla vid en sådan insjö som avses i första stycket, om det är av särskild betydelse för att säkerställa något av strandskyddets syften. Beslutet ska gälla omedelbart även om det överklagas.

13 b §

Strandskydd gäller inte vid sträckor av ett vattendrag vars bredd vid normalt medelvattenstånd är två meter eller smalare.

Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att strandskydd ska gälla vid en sådan sträcka av ett vattendrag som avses i första stycket, om det är av särskild betydelse för att säkerställa något av strandskyddets syften. Beslutet

ska gälla omedelbart även om det överklagas.

14 §²

Strandskyddet omfattar land- och vattenområdet intill 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd (strandskyddsområde).

Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att utvidga strandskyddsområdet till högst 300 meter från strandlinjen, om det behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften.

Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att utvidga strandskyddsområdet till högst 300 meter från strandlinjen, om det behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften. *Ett sådant beslut får inte avse en insjö eller sträcka av ett vattendrag vid vilken strandskydd gäller till följd av ett beslut enligt 13 a § andra stycket eller 13 b § andra stycket.*

Ett beslut om att utvidga strandskyddsområdet ska gälla omedelbart även om det överklagas.

18 §³

Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att upphäva strandskyddet i ett område, om

1. det är uppenbart att området saknar betydelse för att tillgodose strandskyddets syften,

2. *strandskyddet gäller vid en liten sjö eller ett litet vattendrag och områdets betydelse för att tillgodose strandskyddets syften är liten, eller*

3. området enligt plan- och bygglagen (2010:900) avses att omfattas av en detaljplan och

a) behövs för byggande av en försvarsanläggning, allmän väg eller järnväg, eller

b) skyddas enligt andra bestämmelser i detta kapitel än bestämmelserna om miljöskyddsområde eller vattenskyddsområde och skyddet har beslutats av någon annan än en kommun.

Ett upphävande enligt första stycket 2 får göras endast om sjöns vattenyta har en storlek som uppgår till omkring en hektar eller mindre eller om vattendragets

1. det är uppenbart att området saknar betydelse för att tillgodose strandskyddets syften, *eller*

2. området enligt plan- och bygglagen (2010:900) avses att omfattas av en detaljplan och

a) behövs för byggande av en försvarsanläggning, allmän väg eller järnväg, eller

b) skyddas enligt andra bestämmelser i detta kapitel än bestämmelserna om miljöskyddsområde eller vattenskyddsområde och skyddet har beslutats av någon annan än en kommun.

Ett upphävande enligt första stycket 2 får göras endast om det finns särskilda skäl och intresset av att ta området i anspråk på det sätt som avses med planen väger tyngre än strandskyddsintresset.

² Senaste lydelse 2009:532.

³ Senaste lydelse 2014:892.

bredd är omkring två meter eller smalare. Ett upphävande enligt första stycket 3 får göras endast om det finns särskilda skäl och intresset av att ta området i anspråk på det sätt som avses med planen väger tyngre än strandskyddsintresset.

Bestämmelser om kommunens möjligheter att upphäva strandskyddet genom en bestämmelse i en detaljplan finns i 4 kap. 17 § plan- och bygglagen.

18 f §⁴

Ett beslut om att upphäva eller ge dispens från strandskyddet *ska* inte omfatta ett område som behövs för att mellan strandlinjen och byggnaderna eller anläggningarna säkerställa fri passage för allmänheten och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet. Detta gäller inte om en sådan användning av området närmast strandlinjen är omöjlig med hänsyn till de planerade byggnadernas eller anläggningarnas funktion.

Ett beslut om att upphäva eller ge dispens från strandskyddet *får* inte omfatta ett område som behövs för att mellan strandlinjen och byggnaderna eller anläggningarna säkerställa fri passage för allmänheten och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet. Detta gäller inte om en sådan användning av området närmast strandlinjen är omöjlig med hänsyn till de planerade byggnadernas eller anläggningarnas funktion.

Det som anges i första stycket gäller inte ett beslut om att upphäva strandskyddet enligt 18 i §.

I ett dispensbeslut ska det anges i vilken utsträckning mark får tas i anspråk som tomt eller annars användas för det avsedda ändamålet.

18 i §

Om strandskydd till följd av 13 b § inte gäller vid en sträcka av ett vattendrag, får länsstyrelsen i det enskilda fallet besluta att upphäva strandskyddet i ett område vid en angränsande sträcka av vattendraget som är belägen inom samma fastighet och inte är bredare än tre meter.

Beslutet får inte avse ett område som är av särskild betydelse för att säkerställa strandskyddets syften.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.
2. För ärenden om upphävande av strandskydd som har inletts före ikraftträdandet gäller 7 kap. 18 § i den äldre lydelsen.

2 Strandskyddet vid små insjöar och vattendrag

2.1 Gällande rätt

2.1.1 Strandskyddet och dess syften

Strandskyddet är utformat som ett generellt områdesskydd och bestämmelser om strandskydd finns i 7 kap. 13–18 h §§ miljöbalken. Strandskyddets syften är att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten.

Strandskydd gäller vid havet samt vid insjöar och vattendrag. Av förarbetsuttalanden framgår att även små bäckar och tjärnar är att betrakta som vattendrag respektive insjöar och därmed generellt sett omfattas av strandskydd (se prop. 1997/98:45 del 2 s. 84).

Det strandskyddade området benämns strandskyddsområde. Strandskyddsområdet utgörs som huvudregel av land- och vattenområdet intill 100 meter från båda sidorna av strandlinjen vid normalt medelvattenstånd. Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att utvidga detta område till högst 300 meter från strandlinjen, om det behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften. Strandskyddsområdet omfattar även området under vattenytan.

2.1.2 Strandskyddets innebörd

Strandskyddet innebär ett förbud mot att inom strandskyddsområdet uppföra nya byggnader eller vidta åtgärder som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter. Förbudet omfattar även ändringar av byggnaders användning eller utförande av anläggningar eller anordningar som hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha kunnat färdas fritt. Strandskyddet innebär också hinder mot att vidta förberedelsearbeten till byggnader, anläggningar och anordningar.

2.1.3 Upphävanden

Bestämmelser om upphävande av strandskydd har funnits sedan det generella strandskyddet infördes 1975. De flesta länsstyrelser har sedan dess beslutat om upphävande av strandskydd i större eller mindre omfattning.

Regler om upphävande av strandskydd finns i 7 kap. 18 och 18 c–18 g §§ miljöbalken. De gäller även i områden med utvidgat strandskydd. Enligt 7 kap. 18 § första stycket 1 får länsstyrelsen i det enskilda fallet besluta att upphäva strandskyddet i ett visst område, om det är uppenbart att området saknar betydelse för att tillgodose strandskyddets syften.

Sedan 2014 får länsstyrelsen, med stöd av 7 kap. 18 § första stycket 2 miljöbalken, även besluta att upphäva strandskyddet i ett område om

strandskyddet gäller vid en liten sjö eller ett litet vattendrag och områdets betydelse för att tillgodose strandskyddets syften är liten.

Enligt 7 kap. 18 § första stycket 3 miljöbalken får vidare länsstyrelsen besluta att upphäva strandskyddet för områden som avses omfattas av en detaljplan, om området behövs för byggande av en försvarsanläggning, allmän väg eller järnväg. Med stöd av samma punkt får länsstyrelsen även besluta att upphäva strandskyddet för ett område som skyddas av vissa andra typer av områdesskydd, t.ex. ett skydd som följer av att området ingår i ett naturreservat som inrättats av länsstyrelsen.

Även plan- och bygglagen (2010:900) innehåller bestämmelser om upphävande av strandskydd. Enligt 4 kap. 17 § plan- och bygglagen får kommunen upphäva strandskydd för ett område i en detaljplan, om det finns särskilda skäl för det och om intresset av att ta området i anspråk på det sätt som avses med planen väger tyngre än strandskyddsintresset. Ett sådant upphävande får dock inte avse ett område som omfattas av länsstyrelsens beslutanderätt enligt 7 kap. 18 § första stycket 3 miljöbalken.

2.1.4 Fri passage

Enligt 7 kap. 18 f § miljöbalken får ett upphävande av, eller en dispens från, strandskydd inte omfatta ett område som behövs för att mellan strandlinjen och byggnaderna eller anläggningarna säkerställa fri passage för allmänheten och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet. Denna begränsning gäller dock inte om en sådan användning av området närmast strandlinjen är omöjlig med hänsyn till de planerade byggnadernas eller anläggningarnas funktion. Paragrafen får till följd att det i regel återstår ett strandskyddat område närmast strandlinjen även i de fall när strandskyddet i huvudsak har upphävts och området i övrigt har ianspråktagits. Avsikten med bestämmelsen är att strandskyddets syften ska kunna tillgodoses även i fortsättningen i denna del av strandområdet (prop. 2008/09:119 s. 112).

2.1.5 Särskilt om strandskydd vid små insjöar och smala vattendrag

Länsstyrelserna hade fram till år 2009 möjlighet att meddela generella föreskrifter i form av förordnanden om att områden som uppenbarligen saknade betydelse för strandskyddets syften inte skulle omfattas av strandskydd. Sådana förordnanden gäller i ungefär hälften av länen. Besluten är utformade på olika sätt i de olika länen, men en gemensam nämnare är att strandskyddet är begränsat eller borttaget för de flesta små insjöar och vattendrag inom länet (SOU 2020:78, s. 67).

Som nämnts får länsstyrelsen sedan år 2014 besluta att upphäva strandskyddet i ett område om strandskyddet gäller vid en liten sjö eller ett litet vattendrag och områdets betydelse för att tillgodose strandskyddets syften är liten. En förutsättning för att upphävande ska få beslutas är att sjöns vattenyta har en storlek som uppgår till omkring en hektar eller mindre eller att vattendragets bredd är omkring två meter eller smalare (7 kap. 18 § första stycket 2 miljöbalken). Bestämmelsen kompletterar länsstyrelsens möjlighet att i det enskilda fallet upphäva strandskyddet när

det är uppenbart att ett område saknar betydelse för att tillgodose strandskyddets syften. Länsstyrelsen har möjlighet att själv initiera ärenden om att upphäva strandskyddet vid små sjöar och vattendrag, men ett ärende kan även initieras av såväl kommuner som andra aktörer. Ärenden om att upphäva strandskyddet vid små sjöar och vattendrag har främst kommit att aktualiseras av enskilda som vill uppföra en ny byggnad eller vidta annan åtgärd i ett strandskyddsområde.

2.2 Utredningen om översyn av strandskyddet

Regeringen beslutade den 4 juli 2019 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över strandskyddet (dir. 2019:41). Utredningen antog namnet Utredningen om översyn av strandskyddet (M 2019:01). Den 14 december 2020 redovisade utredningen betänkandet Tillgängliga stränder – ett mer differentierat strandskydd (SOU 2020:78). Betänkandet har remissbehandlats och remissynpunkterna finns tillgängliga i Klimat- och näringslivsdepartementet (M2020/02032).

Utredningen föreslog bl.a. att strandskyddet vid insjöar som är en hektar eller mindre och vid vattendrag som är två meter eller smalare ska begränsas till det område som behövs för att säkerställa s.k. fri passage. Utredningen lämnade dock inget författningsförslag i den delen. Utredningen föreslog även att länsstyrelsen skulle ha en möjlighet att i det enskilda fallet besluta att införa strandskydd vid sådana vatten, om de har särskild betydelse för strandskyddets syften. Enligt utredningen skulle länsstyrelsen i de fall strandskydd införts även kunna fatta beslut om att utvidga strandskyddsområdet till högst 300 meter från strandlinjen.

Förslagen i denna promemoria har tagits fram som ett led i den fortsatta beredningen av betänkandets förslag.

3 Strandskydd vid små insjöar och smala vattendrag

3.1 Små insjöar och smala vattendrag ska inte omfattas av det generella strandskyddet

Förslag: Strandskydd ska inte gälla vid insjöar vars vattenyta vid normalt medelvattenstånd är högst en hektar eller vid sträckor av vattendrag vars bredd vid normalt medelvattenstånd är högst två meter.

Länsstyrelsens nuvarande möjlighet att i enskilda fall upphäva strandskydd som gäller vid en liten sjö eller ett litet vattendrag ska tas bort.

Skälen för förslaget

Enligt gällande ordning är huvudregeln att små insjöar och smala vattendrag omfattas av det generella strandskyddet. Ungefär hälften av

länsstyrelserna har dock, med stöd av tidigare bemyndiganden, generellt undantagit små insjöar och smala vattendrag från strandskydd eftersom de har bedömts uppenbart sakna betydelse för strandskyddets syften. I övriga län gäller strandskydd i stor utsträckning vid sådana vatten. Vidare har den nuvarande möjligheten att i enskilda fall upphäva strandskyddet vid små sjöar och smala vattendrag kommit att tillämpas på ett sätt som har medfört att strandskyddet inte nödvändigtvis har upphävts vid de små vatten som har minst betydelse för strandskyddets syften. En orsak är att frågan om upphävande vanligen har aktualiserats först efter ansökan av en enskild. Det är mer ovanligt att upphävande sker på initiativ av länsstyrelsen efter att myndigheten på egen hand bedömt inom vilka områden det inte längre finns skäl för strandskydd.

Med hänsyn till att strandskyddet innebär en inskränkning i enskildas möjlighet att fritt förfoga över sina strandnära fastigheter bör utgångspunkten för strandskyddslagstiftningen vara att strandskyddets omfattning inte är större än vad som är motiverat utifrån strandskyddets syften. För att uppnå acceptans för strandskyddsreglerna är det vidare angeläget att kopplingen mellan strandskyddets omfattning och dess syften framstår som begriplig. Reglerna bör exempelvis vara likvärdiga, dvs. skillnader bör endast förekomma när det är motiverat utifrån strandskyddets syften.

De betydande skillnader som finns mellan länen vad gäller strandskyddets omfattning vid små insjöar och smala vattendrag kan svårigen motiveras med utgångspunkt i de olika lärens betydelse för strandskyddets syften. Begränsningar i strandskyddets omfattning vid små insjöar och smala vattendrag kan i dag bara åstadkommas genom beslut i enskilda fall, vilka i huvudsak fattas på initiativ av enskilda. I de län där strandskydd gäller vid små sjöar och smala vattendrag, blir det därför i första hand enskildas individuella agerande som blir avgörande för strandskyddets omfattning, och först i andra hand vattnens skyddsvärde.

Det kan mot den bakgrunden ifrågasättas om en ändamålsenlig strandskyddsreglering vid små insjöar och smala vattendrag bäst uppnås genom att dessa vatten omfattas av det generella strandskyddet. Samtidigt innebär dagens ordning att de små vatten som är viktiga för strandskyddets syften på många håll i landet skyddas genom det generella strandskyddet. Som Utredningen om översyn av strandskyddet framför (SOU 2020:78, s. 327), finns det inte sällan stora naturvärden i små sjöar och smala vattendrag. Strandskyddet kan vid små vatten, särskilt i tätbebyggda områden, även ha betydelse för att tillgodose behovet av allemansrättsligt tillgängliga stränder. Om små insjöar och smala sträckor av vattendrag inte ska omfattas av det generella strandskyddet, måste skyddsvärda vatten därför kunna få strandskydd på annat sätt, se vidare avsnitt 4.2.

Sammantaget bör regelverket därför ändras på så sätt att små insjöar och smala sträckor av vattendrag inte omfattas av det generella strandskyddet och att strandskydd vid sådana vatten endast kan införas i den utsträckning som det finns ett tydligt skyddsbehov utifrån strandskyddets syften. En sådan ändring bedöms medföra att acceptansen för strandskyddsreglerna vid små vatten stärks genom att reglerna blir mer begripliga och får en likvärdig tillämpning i hela landet, samtidigt som skyddsvärda vatten kan ges ett ändamålsenligt skydd.

Den närmare avgränsningen av små insjöar och smala vattendrag

Enligt 7 kap. 18 § första stycket 2 miljöbalken är det möjligt för länsstyrelsen att i det enskilda fallet besluta om att upphäva strandskyddet vid en liten sjö eller ett smalt vattendrag under förutsättning att områdets betydelse för att tillgodose strandskyddets syften är liten. Enligt 7 kap. 18 § andra stycket första meningen får beslut om upphävande fattas endast om sjöns vattenyta uppgår till omkring en hektar eller mindre eller vattendragets bredd är omkring två meter eller smalare. Enligt författningskommentaren ska fastställandet av sjöarnas och vattendragens storlek ske utifrån det som vid en förnuftigt avvägd bedömning får anses utgöra normala förhållanden (prop. 2013/14:214 s. 24). En prövning av om, och i vilken utsträckning, ett upphävande kan komma i fråga enligt bestämmelsen kan initieras på såväl länsstyrelsens initiativ som på begäran av en extern sökande. Det är dock länsstyrelsen som ska ta ställning till om förutsättningar för upphävande föreligger utifrån sjöns eller vattendragets storlek och de skyddsvärden som finns.

I denna promemoria föreslås, i likhet med vad som föreslås av Utredningen om översyn av strandskyddet, att det generella strandskyddet vid insjöar och vattendrag bara ska gälla insjöar som är större än en hektar och vattendrag som är bredare än två meter. Det innebär att det i första hand är den enskilde som ska bedöma om sjön eller vattendraget är undantaget från strandskydd utifrån dess storlek eller bredd. Att införa en tydlig gräns angiven som en viss yta eller viss bredd i stället för en ungefärlig yta eller bredd bedöms underlätta gränsdragningen i detta avseende för både enskilda och länsstyrelsen. Sammantaget framstår utredningens förslag till avgränsning som väl avvägd. Avgränsningen bör därför bestämmas till en hektar eller mindre för insjöar och två meter eller smalare för vattendrag. Liksom i dag bör en insjöns storlek och ett vattendrags bredd bedömas utifrån vad som gäller vid normalt medelvattenstånd (jfr 7 kap. 14 § miljöbalken).

7 kap. 18 § första stycket 2 och andra stycket första meningen miljöbalken ger stöd för att upphäva strandskyddet vid de delar av ett vattendrag som är omkring två meter eller smalare, samtidigt som övriga delar av vattendraget fortsatt omfattas av strandskydd. Inte heller vid avgränsning av vilka vatten som omfattas av generellt strandskydd bör det krävas att vattendraget i sin helhet är två meter eller smalare för att undantas från strandskyddet. Strandskydd bör alltså inte gälla vid de sträckor av ett vattendrag som är högst två meter breda. Detta bör tydligt framgå av författningstexten.

Upphävandemöjligheten i 7 kap. 18 § första stycket 2 miljöbalken tas bort

Ovan föreslås att små insjöar som inte är större än en hektar och smala sträckor av ett vattendrag som inte är bredare än två meter ska undantas från det generella strandskyddet. Nuvarande bestämmelser ger möjlighet att i det enskilda fallet upphäva strandskyddet vid en liten sjö eller ett smalt vattendrag om sjöns vattenyta uppgår till omkring en hektar eller mindre eller om vattendragets bredd är omkring två meter eller smalare. Eftersom de föreslagna undantagen från det generella strandskyddet innebär att

strandskydd som utgångspunkt inte kommer att gälla vid sådana små vatten bör den möjligheten tas bort.

3.2 Strandskydd får införas för områden vid små insjöar och smala vattendragssträckor som har särskild betydelse för strandskyddets syften

Förslag: Länsstyrelsen ska i det enskilda fallet få besluta att strandskydd upp till 100 meter från strandlinjen ska gälla vid en insjö vars vattenyta är högst en hektar och vid en sträcka av ett vattendrag som inte är bredare än två meter. Ett beslut om att strandskydd ska gälla vid sådana vatten får endast avse områden som har särskild betydelse för att säkerställa något av strandskyddets syften.

Ett beslut om att ett område ska omfattas av strandskydd ska gälla omedelbart, även om det överklagas.

Möjligheten att besluta om att utvidga strandskyddsområdet till högst 300 meter från strandlinjen ska inte omfatta dessa vatten.

Skälen för förslaget

Strandskydd får införas i det enskilda fallet vid små insjöar och smala vattendragssträckor

En insjö yta eller ett vattendrags bredd står inte alltid i relation till de värden området vid vattnet har för strandskyddets syften. Små insjöar och smala vattendrag kan mycket väl ha höga naturvärden och kan också vara av stor vikt för det rörliga friluftslivet, inte minst i tätortsnära miljöer. Dessa vatten kan också vara känsliga för exploatering eftersom påverkansområdet är stort i förhållande till vattenområdets storlek. Dessa omständigheter talar för att det, i enlighet med vad utredningen föreslagit, bör finnas en möjlighet att genom ett beslut i det enskilda fallet införa strandskydd vid en liten insjö eller ett smalt vattendrag. Ett sådant beslut bör fattas av länsstyrelsen.

Mot bakgrund av att strandskydd som huvudregel inte ska gälla vid små insjöar och smala sträckor av vattendrag, bör möjligheten att införa strandskydd begränsas till områden där det finns särskilda skäl. Ett område bör kunna komma i fråga för skydd endast om det hyser betydande naturvärden eller annars är av särskild betydelse för den allemansrättsliga tillgängligheten (jfr 7 kap. 18 § första stycket 2 miljöbalken och prop. 2013/14:214 s. 20). Det kan i lagtexten lämpligen uttryckas som områden av särskild betydelse för strandskyddets syften.

Ett beslut om att strandskydd ska gälla vid en liten insjö eller smal sträcka av ett vattendrag, innebär enligt 7 kap. 14 § första stycket miljöbalken att strandskyddet omfattar land- och vattenområdet intill 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd, om inte annat beslutas. Om skyddsbehovet gäller bara ett mindre område, t.ex. området närmast vattendraget för att möjliggöra fri passage eller för att bevara goda livsvillkor för växter och djur närmast strandlinjen, kan beslutet begränsas till det mindre området.

Exploateringar i strandnära lägen är åtgärder som i många fall består över överskådlig tid. Sådana åtgärder kan därför medföra att både den allemansrättsliga tillgången till de berörda strandområdena och livsvillkoren för djur- och växtlivet försämras för lång tid framåt. För att förhindra att det inom ett område där länsstyrelsen beslutat om att strandskydd ska gälla vidtas åtgärder som riskerar att negativt påverka strandskyddets syften innan beslutet fått laga kraft, bör ett sådant beslut därför gälla omedelbart, även om det överklagas.

Det ska inte vara möjligt att utvidga strandskyddet vid små insjöar och smala sträckor av vattendrag

Länsstyrelsen kan enligt nuvarande ordning i det enskilda fallet besluta att utvidga strandskyddsområdet till högst 300 meter från strandlinjen, om det behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften. Länsstyrelsens möjlighet att besluta om utvidgat strandskydd omfattar även utvidgning av strandskydd vid små insjöar och smala vattendrag.

I de fall ett område vid en liten insjö eller vid ett smalt vattendrag har viktiga biologiska värden, är de i normalfallet koncentrerade till ett område närmare strandlinjen än 100 meter. Enligt vissa studier finns de viktigaste biologiska värdena i normalfallet inom 30 meter från strandlinjen (prop. 2013/14:214 s. 21). Det bedöms därför inte finnas något behov av en möjlighet att i enskilda fall besluta att utvidga strandskyddsområdet för små insjöar och smala vattendrag till högst 300 meter från strandlinjen. Om det i områden längre bort från strandlinjen än 100 meter finns värden som bedöms behöva skyddas särskilt mot exploatering, bör i stället andra former av områdesskydd, t.ex. nationalpark, naturreservat eller Natura 2000-område, kunna komma i fråga (SOU 2020:78 s. 251 och 351).

Beslut om utvidgat strandskydd kan enligt 7 kap. 14 § miljöbalken bara avse stränder där strandskydd gäller. Om strandskydd upphör att gälla vid en strandlinje till följd av ett beslut eller föreskrifter, innebär det att strandskyddsområdet upphör. Det gäller även för det fall det är fråga om ett utvidgat strandskyddsområde. Om förslaget att strandskydd inte ska gälla vid små insjöar och smala sträckor av vattendrag genomförs, får det alltså till följd att strandskydd inom eventuella utvidgade strandskyddsområden vid dessa små vatten inte längre gäller. Länsstyrelsernas beslut om utvidgning omfattar vanligen hela eller stora delar av länet. Giltigheten av besluten i de delar som avser utvidgning av strandskyddet i förhållande till de vatten som även fortsättningsvis kommer att omfattas av strandskydd bedöms inte påverkas.

3.3 Utökade möjligheter att upphäva strandskydd för vissa vattendragssträckor

Förslag: Det ska vara möjligt för länsstyrelsen att i det enskilda fallet besluta att upphäva strandskyddet vid en upp till tre meter bred vattendragssträcka i de fall en sådan sträcka angränsar till en annan vattendragssträcka som är två meter eller smalare och som inte omfattas av strandskydd. En förutsättning för upphävande av strandskyddet i dessa fall är att sträckorna är belägna inom samma fastighet.

Upphävandemöjligheten ska inte gälla områden som är av särskild betydelse för att säkerställa strandskyddets syften. Upphävandet ska kunna omfatta hela det strandskyddade området utan krav på att lämna ett område för fri passage.

Skälen för förslaget

Ett ändamålsenligt strandskydd vid vattendragssträckor som gränsar till smala vattendragssträckor

En följd av förslaget om att undanta smala sträckor av vattendrag från strandskyddet är att ett vattendrag vars bredd varierar runt två meter kan komma att bli uppdelat i ett större antal korta sträckor där strandskyddet ömsom gäller, ömsom inte gäller. En sådan ordning kan försvåra en effektiv användning av berörda fastigheter samtidigt som den kan ifrågasättas utifrån syftena med strandskyddet, särskilt vad gäller områdets betydelse för allemansrättslig tillgång till strandområden.

För att säkerställa ett ändamålsenligt strandskydd och för att bibehålla en god acceptans för reglerna, bör det för sådana vattendrag införas en ny möjlighet att upphäva strandskyddet vid sträckor som gränsar till andra sträckor utan strandskydd. Den nuvarande upphävandegrunden för små vattendrag är begränsad till vattendrag vars bredd är omkring två meter eller smalare. En möjlighet att upphäva strandskyddet i ett område, bör begränsas till sådana sträckor som inte är avsevärt mycket bredare än två meter. En största bredd om tre meter bedöms lämplig. Utgångspunkten bör vara att strandskyddet i ett sådant område kan upphävas och det bör därför vara lättare att upphäva strandskyddet för sådana områden än vad som gäller enligt befintliga regler. Endast om ett område är av särskild betydelse för att säkerställa strandskyddets syften, bör behovet av skydd ges företräde (se avsnitt 4.2 beträffande vad som avses med ”särskild betydelse för att säkerställa strandskyddets syften”).

Samtidigt som upphävandemöjligheten bör ge goda förutsättningar att få till stånd en sammanhängande sträcka där strandskydd inte gäller, framstår det emellertid inte som rimligt om en kortare smal sträcka möjliggör ett upphävande av strandskyddet vid en bredare sträcka som är väsentligt längre. Om ett vattendrag som sträcker sig flera kilometer endast under något hundratal meter eller kortare har en bredd som är högst två meter, vore det omotiverat att upphäva strandskyddet för hela vattendraget. För att komma till rätta med detta bör upphävandet i dessa fall begränsas till en del av vattendraget.

En utgångspunkt för de ändringar av strandskyddet som föreslås är att fastighetsägare ska ges större frihet att förfoga över sina fastigheter. Ur fastighetsägarens perspektiv är det relevanta i vilken utsträckning strandskydd gäller inom den egna fastigheten. Mot den bakgrunden finns det anledning att begränsa upphävandemöjligheten till strandskydd som gäller vid en sträcka som är högst tre meter bred och som finns inom samma fastighet som den smala sträckan utan strandskydd. Ett upphävande bör i dessa fall kunna avse hela strandskyddsområdet vid den aktuella sträckan. Det innebär att strandskyddet – i den utsträckning strandskyddsområdet sträcker sig in över närliggande fastigheter – bör kunna upphävas även där.

Fri passage behöver inte säkerställas

Enligt reglerna om fri passage i 7 kap. 18 f § miljöbalken ska beslut om att upphäva strandskyddet inte gälla det område som behövs för att mellan strandlinjen och byggnaderna eller anläggningarna säkerställa fri passage för allmänheten och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet. En konsekvens av att strandskydd inte gäller vid en sträcka av ett vattendrag som är högst två meter bred, är att fri passage inte säkerställs utmed en sådan vattendragssträcka.

För att den nya upphävandemöjligheten ska vara tillämplig krävs att den vattendragssträcka vid vilken strandskyddet ska upphävas angränsar till en eller flera sträckor där strandskydd inte gäller. Allmänheten skulle därmed ofta behöva passera områden som inte är allemansrättsligt tillgängliga för att nå det strandskyddade området. Det strandskyddade området skulle alltså i praktiken inte vara tillgängligt för allmänheten. I dessa fall framstår ett krav på säkerställande av fri passage inte som motiverat för att säkerställa fri passage för allmänheten. Som utgångspunkt bör därför ofta hela det strandskyddsområde som gäller till följd av en vattendragssträcka kunna upphävas, förutsatt att det även är förenligt med intresset av att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet. Det intresset bedöms kunna tillgodoses genom beslut i enskilda fall.

Kravet i 7 kap. 18 f § att vid upphävande av strandskydd undanta det område som behövs för säkerställande av fri passage, bör därför inte gälla vid upphävande av strandskydd med stöd av den nu föreslagna regleringen.

4 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Ändringarna i miljöbalken ska träda i kraft den 1 juli 2025.

Hittillsvarande 7 kap. 18 § miljöbalken ska fortsatt gälla för sådana ärenden om upphävande av strandskydd som inletts före ikraftträdandet.

Skälen för förslaget

De föreslagna författningsändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt. Detta bedöms vara den 1 juli 2025.

Det kan inte uteslutas att det finns små sjöar och vattendrag där strandskyddet kan upphävas med stöd av hittillsvarande reglering som inte kommer att omfattas av den föreslagna nya bestämmelsen om upphävande av strandskydd (se avsnitt 4.3). 7 kap. 18 § miljöbalken bör därför fortsatt tillämpas i sin hittillsvarande lydelse för de ärenden om upphävande av strandskydd som har inletts och inte slutligt avgjorts före ikraftträdandet.

5 Konsekvenser

5.1 Förslagen i korthet

Förslagen innebär att generellt strandskydd inte längre ska gälla vid små insjöar och smala sträckor av vattendrag. Det ska dock finnas en möjlighet att i det enskilda fallet besluta att införa strandskydd motsvarande en sträcka om maximalt 100 meter från strandlinjen vid sådana insjöar och sträckor om de är av särskild betydelse för att säkerställa något av strandskyddets syften. Det föreslås även en möjlighet att i det enskilda fallet besluta att strandskyddet helt eller delvis ska upphävas vid sådana sträckor av vattendrag som är tre meter eller smalare. Detta under förutsättning att den aktuella sträckan gränsar till en annan sträcka av vattendraget vid vilken strandskydd inte gäller och att dessa sträckor finns inom samma fastighet.

Inom ramen för regeringens fortsatta arbete med reformeringen av strandskyddet kommer regeringen återkomma till hur förslagen i denna promemoria kan utvärderas i enlighet med förordning (2024:183) om konsekvensutredningar. Dessutom bedöms förslagen i denna promemoria kunna utvärderas inom ramen för de årliga uppföljningarna av miljömålen och strandskyddet.

5.2 Vilka berörs av förslagen?

De statliga myndigheter och andra aktörer som närmast berörs av förslagen bedöms vara länsstyrelserna, kommunerna och enskilda och företag som har rådighet över strandnära områden vid små insjöar eller smala sträckor av vattendrag. Även den breda allmänheten berörs av förslagen.

5.3 Konsekvenser för staten

Påverkan på länsstyrelserna skiljer sig åt beroende på i vilken utsträckning det idag finns strandskydd vid sådana små insjöar och smala sträckor av vattendrag som avses i förslagen. I de län där strandskydd vid små vatten i huvudsak har upphävts, t.ex. genom äldre länsvisa förordnanden, berörs inte länsstyrelserna i någon högre grad. I län där strandskyddet vid små vatten i huvudsak fortfarande gäller, kan förslagen leda till en ökad arbetsbelastning för länsstyrelserna kopplat till handläggning av ansökningar enligt den nya bestämmelsen om upphävande av strandskydd. Samtidigt kommer länsstyrelsen inte längre behöva hantera ansökningar om upphävande av strandskydd vid insjöar som är en hektar eller mindre och vid de vattendragssträckor som är två meter eller smalare och som enligt förslaget inte längre omfattas av det generella strandskyddet. Mot den bakgrunden bedöms länsstyrelsernas resursbehov vara oförändrat.

Att färre insjöar och vattendragssträckor föreslås omfattas av strandskydd bör leda till en minskning av antalet ansökningar om dispens från, eller upphävande av, strandskyddet. Detta kan i sin tur väntas leda till en

minskning av antalet beslut som överklagas till mark- och miljödomstolarna. Förändringen bedöms vara marginell.

5.4 Konsekvenser för kommuner

Kommunerna påverkas olika beroende på om strandskyddet inom kommunen vid sådana små insjöar och smala sträckor av vattendrag som avses i förslaget sedan tidigare helt eller delvis har upphävts, t.ex. genom äldre, länsvisa förordnanden. I kommuner där strandskyddet vid små vatten i huvudsak fortfarande gäller bör antalet dispensärenden minska. Samtidigt kan de nya reglerna förväntas generera fler frågor från allmänheten under en övergångsperiod. Sammantaget bedöms förslagen inte leda till någon nämnvärd ökning av arbetsbördan för kommunerna.

I de kommuner där strandskyddet vid små insjöar och smala sträckor av vattendrag i huvudsak fortfarande gäller kommer förslagen även medföra möjligheter för planläggning, byggande och andra åtgärder inom områden där det inte tidigare funnits förutsättningar för upphävande av strandskyddet. Att dessa vatten inte längre omfattas av det generella strandskyddet kan ge ökade förutsättningar för dessa kommuner att utveckla kommunen för att göra den mer attraktiv för invånare, företag, turister och andra besökare.

Förslagen bedöms inte innebära någon inskränkning i den kommunala självstyrelsen.

5.5 Konsekvenser för enskilda och företag

Förslagen innebär att det blir lättare för den som har rådighet över ett strandnära område vid en liten insjö eller en smal sträcka av ett vattendrag att vidta åtgärder som enligt gällande rätt skulle krävt dispens från eller upphävande av strandskyddet inom hela eller delar av området. Detta eftersom generell strandskydd inte längre kommer att gälla och då förutsättningarna för att upphäva strandskyddet vid vattendragssträckor upp till tre meter utökas. Det bedöms således bli enklare för enskilda som äger fastigheter som är belägna inom sådana områden att bebygga och på annat sätt förfoga över sina fastigheter.

Företag inom byggbranschen kan förväntas påverkas positivt av att strandskydd inte gäller och de ökade möjligheterna för upphävande. För småskaliga verksamheter som har nytta av ett strandnära läge kommer det bli enklare att få dispens för byggnader, anläggningar, anordningar eller åtgärder som behövs för verksamheten inom strandnära områden. Det kan t.ex. handla om företag inom besöksnäring och turism, caféer och restauranger, hotellverksamhet i form av s.k. bed and breakfast, jakt och fiske, eller för småskaliga gröna näringar såsom djurhållning eller annan livsmedelsproduktion. Samtidigt kan företag som är beroende av attraktiviteten hos orörda strand- och vattenmiljöer eller strandnära kulturmiljöer påverkas i negativ riktning.

Enskilda som inte äger eller på annat sätt har rådighet över en strandfastighet där det generella strandskyddet inte längre gäller riskerar att

påverkas negativt av förslagen. Detta eftersom förutsättningarna för exploatering inom de tidigare strandskyddade områdena ökar, med risk för minskad tillgång till allemansrättsligt tillgängliga strandnära områden, negativ påverkan på landskapsbilden och försämrade möjligheter till friluftsliv. Denna effekt begränsas till de län där strandskyddet vid små vatten inte tidigare har upphävts genom äldre förordnanden.

5.6 Konsekvenser för miljön och påverkan på strandskyddets syften

Förslagen i promemorian innebär att den geografiska omfattningen av det generella strandskyddet minskas, vilket bedöms leda till negativa konsekvenser för livsvillkoren för djur- och växtlivet på land och i vatten. Som framgår av avsnitt 6.5 bedöms förslagen också få negativa konsekvenser för den allemansrättsliga tillgängligheten till områden som gränsar till de strandlinjer som inte längre kommer att omfattas av strandskydd.

Konsekvenserna av förslagen mildras genom att strandskyddet vid här aktuella småvatten sedan tidigare upphävts i ungefär hälften av Sveriges län. I dessa län bedöms förslagen därmed inte leda till någon negativ påverkan på strandskyddets syften.

Tillgången till områden kring små insjöar och små vattendrag bedöms generellt vara av mindre intresse för det rörliga friluftslivet än vad som är fallet med kusten, större insjöar och vattendrag. Motsvarande koppling mellan storleken på en insjö eller ett vattendrag saknas för områdets betydelse för djur- och växtlivet. Vattenmiljön i en liten insjö eller ett smalt vattendrag kan många gånger vara känsligare för påverkan, just på grund av insjöns eller vattendragets ringa storlek. Redan ett litet ingrepp kan i dessa fall leda till en relativt stor negativ påverkan på djur- och växtlivet. Konsekvenserna blir störst lokalt, där själva exploateringen görs och livsmiljöer för växter och djur försvinner eller förändras. Förändringar högt upp i ett avrinningsområde kan även medföra konsekvenser nedströms, t.ex. i form av förändrad hydrologi eller ökad risk för grumling och förorening. De nu nämnda konsekvenserna begränsas dock av att länsstyrelsen kommer att ha möjlighet att i det enskilda fallet besluta om att skyddsvärda områden ska omfattas av strandskydd. Till detta kommer även att värdefulla miljöer för djur- och växtlivet fortsatt kommer att kunna skyddas genom andra typer av områdesskydd, t.ex. naturreservat.

Strandskyddet är relevant för generationsmålet och flera av miljö-kvalitetsmålen, framför allt Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans och levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, God bebyggd miljö, Ett rikt växt- och djurliv och Ingen övergödning. När det gäller miljö-kvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv är utvecklingen negativ i samtliga län. För målet Levande sjöar och vattendrag är utvecklingen positiv endast i fem län (Jämtland, Kronoberg, Norrbotten, Västerbotten och Västra Götaland). Andelen bebyggelse-påverkad strandlinje vid sjöar och vattendrag har ökat enligt indikatorn Strandlinje längs sjöar och vattendrag som är påverkad av bebyggelse 2014–2019. Eftersom förslaget endast avser strandskyddet vid små insjöar

och smala vattendragssträckor, samt då strandskyddet vid vatten i denna storleksordning redan är upphävt i omkring hälften av Sveriges län, bedöms nu föreslagna ändringar endast ha mindre betydelse för förutsättningarna att nå de av riksdagen beslutade miljö kvalitetsmålen.

6 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i miljöbalken

7 kap.

13 § Strandskydd gäller vid havet och vid insjöar och vattendrag, *om inte annat följer av 13 a och 13 b §§.*

Strandskyddet syftar till att långsiktigt

1. trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden, och
2. bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten.

Paragrafen innehåller huvudregeln för vid vilka vatten strandskydd gäller och en beskrivning av strandskyddets syften. Övervägandena finns i avsnitt 4.1.

Första stycket ändras på så sätt att det införs en hänvisning till 13 a och 13 b §§ som föreskriver att strandskydd som utgångspunkt inte gäller vid de insjöar och vattendrag som undantas från strandskydd genom de två paragraferna.

13 a § *Strandskydd gäller inte vid insjöar vars vattenyta vid normalt medelvattenstånd uppgår till en hektar eller mindre.*

Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att strandskydd ska gälla vid en sådan insjö som avses i första stycket, om det är av särskild betydelse för att säkerställa något av strandskyddets syften. Beslutet ska gälla omedelbart även om det överklagas.

Paragrafen, som är ny, reglerar strandskyddet vid insjöar som är en hektar eller mindre. Övervägandena finns i avsnitten 4.1 och 4.2.

Första stycket föreskriver att strandskydd inte gäller vid insjöar som vid normalt medelvattenstånd är en hektar eller mindre. För ett visst område kan strandskydd gälla på grund av flera varandra närliggande insjöar och vattendrag. Ett undantag från strandskydd i enlighet med första stycket påverkar inte det strandskydd som följer av närliggande insjöar eller vattendrag. Det strandnära området vid en viss insjö kan alltså ingå i ett strandskyddsområde trots att strandskydd inte gäller till följd av denna insjö.

Enligt *andra stycket första meningen* får länsstyrelsen besluta att strandskydd ska gälla vid en insjö som avses i första stycket, om det är av särskild betydelse för att säkerställa något av strandskyddets syften. Det är det berörda områdets betydelse som avses. Kravet på att området ska vara av särskild betydelse innebär att det inom området måste finnas något eller några förhållanden som har mer påtaglig betydelse för säkerställandet av strandskyddets syften. Bestämmelsen kan t.ex. användas för att införa strandskydd för strandnära områden som hyser mycket betydande natur-

värden, såsom värdefulla fiskpopulationer, eller för områden vid tätortsnära insjöar som är av stor vikt för det rörliga friluftslivet (jfr. 7 kap. 18 § första stycket 2 miljöbalken och prop. 2013/14:214 s. 20). Konstruktionen innebär att tröskeln är högre för att införa strandskydd vid små insjöar än för att exempelvis besluta om att utvidga strandskyddet enligt 14 § andra stycket.

Ett beslut om att strandskydd ska gälla får avse hela eller delar av det område som framgår av 14 § första stycket, dvs. maximalt 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd.

Av *andra stycket andra meningen* framgår att beslut enligt första meningen gäller omedelbart även om det överklagas.

13 b § *Strandskydd gäller inte vid sträckor av ett vattendrag vars bredd vid normalt medelvattenstånd är två meter eller smalare.*

Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att strandskydd ska gälla vid en sådan sträcka av ett vattendrag som avses i första stycket, om det är av särskild betydelse för att säkerställa något av strandskyddets syften. Beslutet ska gälla omedelbart även om det överklagas.

Paragrafen, som är ny, reglerar strandskyddet vid sträckor av ett vattendrag som är två meter eller smalare. Övervägandena finns i avsnitten 4.1 och 4.2.

Första stycket föreskriver att strandskydd inte gäller vid de sträckor av ett vattendrag som vid normalt medelvattenstånd är två meter eller smalare. Om ett vattendrag varierar i bredd, gäller strandskydd vid de sträckor som är bredare än två meter. För ett visst område kan strandskydd gälla på grund av flera varandra närliggande insjöar och vattendrag. Ett undantag från strandskydd i enlighet med första stycket påverkar inte det strandskydd som följer av närliggande insjöar eller vattendrag. Det strandnära området vid en viss smal sträcka av ett vattendrag kan alltså ingå i ett strandskyddsområde trots att strandskydd inte gäller till följd av denna vattendragssträcka.

Vid en sträcka av ett vattendrag där strandskydd gäller bestäms strandskyddsområdet med utgångspunkt i vattendragets båda stränder.

Enligt *andra stycket första meningen* får länsstyrelsen besluta att strandskydd ska gälla vid en sträcka av ett vattendrag som är undantagen från strandskydd enligt första stycket, om det är av särskild betydelse för att säkerställa något av strandskyddets syften. Det är det berörda områdets betydelse som avses. Förutsättningarna för att besluta om strandskydd är utformade på samma sätt som motsvarande reglering gällande små insjöar i 13 a § andra stycket. För en förklaring om innebörden hänvisas till kommentaren till den paragrafen.

Ett beslut om att strandskydd ska gälla får omfatta hela eller delar av det område som framgår av 14 § första stycket, dvs. maximalt 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd.

Av *andra stycket andra meningen* framgår att beslut enligt första meningen gäller omedelbart även om det överklagas.

14 § Strandskyddet omfattar land- och vattenområdet intill 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd (strandskyddsområde).

Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att utvidga strandskyddsområdet till högst 300 meter från strandlinjen, om det behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften. *Ett sådant beslut får inte avse en insjö eller sträcka av ett vattendrag vid vilken strandskydd gäller till följd av ett beslut enligt 13 a § andra stycket eller 13 b § andra stycket.*

Ett beslut om att utvidga strandskyddsområdet ska gälla omedelbart även om det överklagas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om strandskyddsområdet. Övervägandena finns i avsnitt 4.2.

Ändringen i *andra stycket* innebär att länsstyrelsens möjlighet att i det enskilda fallet besluta om att utvidga strandskyddsområdet inte gäller sådana små insjöar och smala sträckor av vattendrag som avses i 13 a och 13 b §§. Tidigare fattade beslut om utvidgning av strandskyddsområdet vid dessa insjöar och vattendrag kommer som en följd av att strandskydd inte gäller vid dessa vatten inte längre att gälla.

18 § Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att upphäva strandskyddet i ett område, om

1. det är uppenbart att området saknar betydelse för att tillgodose strandskyddets syften, *eller*

2. området enligt plan- och bygglagen (2010:900) avses att omfattas av en detaljplan och

a) behövs för byggande av en försvarsanläggning, allmän väg eller järnväg, eller

b) skyddas enligt andra bestämmelser i detta kapitel än bestämmelserna om miljöskyddsområde eller vattenskyddsområde och skyddet har beslutats av någon annan än en kommun.

Ett upphävande enligt första stycket 2 får göras endast om det finns särskilda skäl och intresset av att ta området i anspråk på det sätt som avses med planen väger tyngre än strandskyddsintresset.

Bestämmelser om kommunens möjligheter att upphäva strandskyddet genom en bestämmelse i en detaljplan finns i 4 kap. 17 § plan- och bygglagen.

I paragrafen anges förutsättningarna för när länsstyrelsen i det enskilda fallet får upphäva strandskyddet i ett område. Övervägandena finns i avsnitt 4.1.

Första stycket ändras på så sätt att möjligheten att upphäva strandskydd vid små insjöar och vattendrag, och som i hittillsvarande lydelse regleras i första stycket andra punkten och andra stycket första meningen, tas bort.

Vidare ändras första stycket redaktionellt genom att bestämmelserna om upphävande av strandskydd i ett område som avses omfattas av en detaljplan och områden som skyddas av andra typer av områdesskydd i hittillsvarande tredje punkten flyttas till *andra punkten*. En följdändring tas in i *andra stycket*.

18 f § Ett beslut om att upphäva eller ge dispens från strandskyddet *får* inte omfatta ett område som behövs för att mellan strandlinjen och byggnaderna eller anläggningarna säkerställa fri passage för allmänheten och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet. Detta gäller inte om en sådan användning av området närmast strandlinjen är omöjlig med hänsyn till de planerade byggnadernas eller anläggningarnas funktion.

Det som anges i första stycket gäller inte ett beslut om att upphäva strandskyddet enligt 18 i §.

I ett dispensbeslut ska det anges i vilken utsträckning mark får tas i anspråk som tomt eller annars användas för det avsedda ändamålet.

Paragrafen innehåller regler om fri passage och bevarande av goda livsvillkor för djur- och växtlivet samt regler om innehållet i dispensbeslut. Övervägandena finns i avsnitt 4.3.

I första stycket görs en ändring som endast är språklig.

Andra stycket får ett nytt innehåll som innebär att skyldigheten enligt första stycket att säkerställa s.k. fri passage och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet inte gäller vid beslut om att upphäva strandskyddet enligt 18 i §, dvs. vid upphävande av strandskydd för vissa vattendragssträckor som är tre meter eller smalare. Det hindrar inte att områden som behövs för att säkerställa s.k. fri passage eller bevarande av goda livsvillkor för djur- och växtlivet undantas från ett upphävande av strandskyddet enligt 18 i §.

Tredje stycket motsvarar det hittillsvarande andra stycket.

18 i § *Om strandskydd till följd av 13 b § inte gäller vid en sträcka av ett vattendrag, får länsstyrelsen i det enskilda fallet besluta att upphäva strandskyddet i ett område vid en angränsande sträcka av vattendraget som är belägen inom samma fastighet och inte är bredare än tre meter.*

Beslutet får inte avse ett område som är av särskild betydelse för att säkerställa strandskyddets syften.

Paragrafen, som är ny, innehåller en möjlighet för länsstyrelsen att vid vissa vattendrag upphäva strandskyddet i ett område. Övervägandena finns i avsnitt 4.3.

Av första stycket framgår att upphävandemöjligheterna endast gäller sådana vattendrag för vilka det finns en sträcka där strandskydd inte gäller enligt 13 b §. Om det är fråga om ett sådant vattendrag får länsstyrelsen i det enskilda fallet besluta att upphäva strandskyddet för en angränsande sträcka inom samma fastighet. En ytterligare förutsättning är att den angränsande sträckan inte är bredare än tre meter. Strandskydd vid delsträckor som är bredare än tre meter kan alltså inte upphävas med stöd av paragrafen.

Om en vattendragssträcka som inte är bredare än tre meter rinner genom flera fastigheter, kan ett upphävandebeslut endast avse den eller de fastigheter där sträckan gränsar till en sträcka där strandskydd inte gäller enligt 13 b §. Den omständigheten att fastighetsgränsen går i vattnet i en vattendragssträckas längsgående riktning hindrar inte att strandskyddet vid den sträckan upphävs.

Ett beslut om undantag från strandskydd i enlighet med första stycket påverkar inte det strandskydd som följer av närliggande insjöar eller vattendrag. Om strandskydd inom ett område även gäller till följd av exempelvis en insjö, kan strandskyddet inte upphävas med stöd av paragrafen.

Av andra stycket framgår att upphävandebeslutet inte får avse ett område som är av särskild betydelse för att säkerställa strandskyddets syften. Om endast delar av strandskyddsområdet vid en sträcka är av särskild betydelse för att säkerställa strandskyddets syften, exempelvis för

att säkra s.k. fri passage eller för att bevara goda livsvillkor för växter och djur närmast strandlinjen, kan ett beslut om upphävande avse övriga delar av strandskyddsområdet.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt *första punkten* träder lagen i kraft den 1 juli 2025.

Av *andra punkten* följer att 18 § gäller i sin hittillsvarande lydelse i ärenden om upphävande av strandskydd som har inletts hos länsstyrelsen före ikraftträdandet. Det innebär att i sådana ärenden kan alltså strandskydd som gäller vid en liten sjö eller ett litet vattendrag upphävas med stöd av den äldre lydelsen.

Övervägandena finns i avsnitt 5.